

Daiktai meno fenomenologijoje

Tomas Kaèerauskas

*Kultūros, filosofijos ir meno institutas,
Dabartinės filosofijos skyrius,
Saltoniškio g. 58, LT-08105 Vilnius,
www.kfmi.lt/kacerauskas*

Straipsnyje nagrinėjamas daiktø statusas fenomenologijoje. Klausama, kokià vietà mūsø egzistencijoje uþima mus supantys daiktai. Autorius pastebi, kad daiktø suvokimas persipynæs su asmenine patirtimi. Daiktai sudaro mūsø kultūrinæ aplinkà, sutelkdamì istorinæ atmintà Kita vertus, daiktai dalyvauja, mums pleèiant savo egzistencinà projektà. Teigiama, kad egzistencija myriop – ðio projektas gyvybingumo sąlyga. Analogiðkai autorius tvirtina, kad daiktai gyvi nykdami: jie vis atgyja mūsø vaizduote ir atmintimi. Tam pasitarnauja ir menas, kuris priartina prie mūsø daiktus, t. y. leidþia mums juos átraukti á savo gyvenamàjà pasaulà. Autorius iðkelia daiktiðkumà kaip meniðkumo kriterijø. Daiktiðkumas straipsnyje nagrinėjamas kaip parankumas bei reikmeniðkumas egzistencine prasme. Daiktai traktuojami kaip egzistencinės visumos dalys, kurios savo ruoþtu koreguoja visumà. Tai vadinama egzistencine kùryba.

Raktaþodþiai: daiktas, meno fenomenologija, egzistencinis projektas, reiðkinys.

ÁVADAS

Husserlis, iðkeldamas savo fenomenologinà metodà, kvieèia sugrãþti „prie paèiø daiktø“. Kas èia yra daiktai? Heideggeris taip pat kalba apie daiktø parankumà (*Zuhandenheit*), o savo filosofinèje poetikoje sutelkia dèmesà á þmogø supanèius daiktus. „Natūralūs daiktai“, daþnai kaip reikmenys, eksploatuojami ir postmoderniame mene, kur jie átraukiami á meninæ koliaþø, instaliacijø ar performansø visumà. Kaip siejasi ði postmoderni 20 a. pabaigos meninè praktika su 20 a. pradþios fenomenologijos teorine nuostata? Ar pastaroji gali praversti interpretuojant postmodernø menà, t. y. ar tai gali tapti gaire meno fenomenologijoje? Kuo skiriasi meno fenomenologija nuo estetikos ar tiesiog meno filosofijos? Koks meniðkumo kriterijus meno fenomenologijoje?

Straipsnyje ieðkosiu atsakymo á ðiuos ir kitus klausimus. Todël pirmiausia panagrinèsiu Husserlio bei Heideggerio daiktø sampratà, vèliau – postmodernø menà, galiausiai – meno fenomenologijà bei jos kriterijus.

„SUGRÁÞIMAS PRIE DAIKTØ“ FENOMENOLOGIJOJE

Paskaitose *Fenomenologijos idèjos* (1986) Husserlis kalba apie ávairias duotybes (*Gegebenheit*), kurios atviro mūsø nukreiptai sàmonei: „màstymo (*cogitatio*) duotybè, naujame (*frischer*) prisiminime toliau gyvenanèio (*nachlebenden*) màstymo duotybè, fenomenalioje tèkmèje besitæsianèio reiðkinio vienio duotybè,

jo kismo duotybè, daiktø ‘iðorinio’ suvokimo duotybè, ávairios fantazijos ir atsiminimo formos kaip ir [...] kiti vaizdiniai“ (1986: 74). Èia kaip fenomenai sugyvena iðorinio pasaulio daiktai (*Dinge*), mūsø vaizdiniai, prisiminimai ir idèjos. Visi jie – vienodai tikri, nes yra reiðkiniai, iðkylantys mūsø sàmonei. Kartu jie – màstiniai (*cogitationes*), veikiantys vienas kità vieningoje supratimo tèkmèje (*Fluþ*), kuri kinta kaip vis naujas reiðkinio ir sàmonès, màstinio ir màstymo vienis. Ðie þmogiðki fenomenai sudaro teleologinà vienà kaip judrià þmogaus pasaulio visumà. Ji kinta priklausomai nuo mūsø iðkeltø tikslø ir vis naujo mus supanèio pasaulio supratimo ðiø tikslø ðviesoje. Todël Husserlis ðiuos reiðkinio tarpusavio ryðius vadina teleologiniais: „màstymo aktai [...], esmiðkai susijæ vienas su kitu, nurodo teleologinæ tarpusavio priklausomybæ“ (1986: 75). Ðie ryðiai kaip judrus màstymo ir màstinio vienis ágalina supratimà. Maþa to, jie – „patys steigiantys (*konstituierende*) daiktiðkumà“ (1989: 75). Kitaip tariant, daiktai ágauna realumà, tik tapæ reiðkiniais mūsø sàmonei, t. y. radæ vietà mūsø vieningame tikslø, idèjø ir vaizdinio pasaulyje. Vietos iðkovojojimas daiktams reiðkinio pasaulyje, kur jie stoji greta mūsø prisiminimø, siekiø ir fantazijø, leidþia jiems tapti vieningo mūsø gyvenimo fenomenais, kurie drauge ágyja balsà, kitaip sakant, gali pakreipti visà mūsø projektà tam tikra kryptimi. Mūsø egzistencinis projektas turi bûti nuolat kreipiamas, o gyvenimo hermeneutinè visuma – vis susidaryti ið naujo. Daiktai èia ir rodo kelià, nes kaskart perkelia mūsø projektà, ir laiduoja suprantamo pasaulio dermæ, nes yra hermeneutinès visumos dalys. Jø balsai

vis išsiskiria mūsų nebaigtojoje simfonijoje, bet nesuardo jos vientisumo. Todėl reiškiniuose vienis yra – gyva, judri, nuolat besimainanti daiktų balsų dermė. Tikrovė yra – daiktų kaip reiškinių, t. y. kaip mūsų tikslinės gyvenamosios visumos dalių, visuma. Kadangi ši tikrovė mūsų nuolat steigiama kaip vis nauja hermeneutinė mūsų siekių ir vertinimų visuma, mūsų įvilgsmą tolyn kreipiantys daiktai padeda ją atkrovinėti. Husserlis tai vadina steigtimi, konstitucija. Šia prasme tai – dviguba steigtis: tiek tikrovės, visumos, tiek daiktų, jos dalių. Visuma ir dalys yra dalyvauja abipusėje steigtyje, kur galiausiai steigiamas save. Siekdami pabaigti simfoniją, t. y. artėdami myriop ir trumpindami savo egzistavimo laiką, mes kuriame ir save, suteikdami vis naują pavidalą savo egzistenciniam projektui. Yra verta pažymėti, kad egzistavimo laikas nesutampa su egzistenciniu laiku: pirmajam trumpėjant, pastarasis gali be galo ištęsti. Mirties akimirksnis, apimdamas visą gyvenimą, gali tęstis ilgiau už nugalėjimus metus.

Kartezijetiškose meditacijose Husserlis kalba apie mums parankaus daikto – namo – suvokimą. Šią pasąją cituoja ir Mickūnas su Stewartu (1994). Pateiksiu šią citatą, nes ji vėliau bus svarbi tiek daiktų, tiek meno fenomenologiniam tyrimui.

Namo suvokimas (*Hauswahrnehmung*) turi omenyje (*meint*) namą, tiksliau, kaip šią individualų namą, ir turi ją omenyje suvokimo būdu, namo atsiminimas turi omenyje namą atsiminimo būdu, namo vaizdijimas (*Hausphantasie*) – vaizdijimo (*Phantasie*) būdu [...]. Sąmonės išgyvenimai taip pat vadinami intencionaliais, yra žodis intencionalumas reiškia ne ką kitą, kaip šią visuotiną pamatinę sąmonės savybę: būti ko nors sąmone, kaip *cogito* aprėpti savo *cogitatum*. (1987: 34–35).

Taigi ką reiškia suvokti šį namą, esantį mums prieš akis? Husserlis pastebi, kad sąmonė jį pagauna tiek suvokdama, tiek atsimindama, tiek vaizdydama. Galima dar pridurti: tiek mums turint jį po ranka, t. y. jam užimant vietą mūsų gyvenamajame pasaulyje. Visa tai – suvokimas, atsiminimas, vaizdijimas, turėjimas po ranka – leidžia tam pačiam namui iškilti (*cogito*) vis kita puse, bet kartu išlikti vieningam mastiniui (*cogitatum*). Maža to, abi suvokimo pusės – *cogito* ir *cogitatum* – yra dera kaip nukreiptas mąstymas ir atviras mąstynys, sudarydami vieningą supratimo aplinką, kur jie vienas kitą nuolat koreguoja. Atrodo, mes niekada nematome namo visumos: tik išorę arba vidų, išorinę arba pietinę pusę. Norėdami pamatyti savo namą, būtina turime išieiti į lauką, t. y. įvilgti į jį prašalėiio įvilgsmu. Gyvendami name, mes jo nematome, jis – per daug arti mūsų, mums po ranka. Skaitydamas paskaitą Vilniaus universiteto Filologijos fakultete, pro langą matau kitą universiteto korpusą, kur kažkada vykdavo fenomenologijos seminarai. Ši aplinkybė lemia, koks šis „namas“ iškils man prieš akis. Lemia ir tai, kad virš jo – Ge-

dimino pilis, kur buvau tik vaikystėje. Vaiko akys dalyvauja ir dabar, kai mano stebimas „namas“ pasirodo ne ęerpis, o šokoladinis sausainis stogu, kokiu Jonukas su Gritute kažkada miške pamatė namą. Pūrėdamas į „namą“ aš žinau, kad po pusvalandžio, per pertrauką, jis atgis ir net žingsnis studentei grojant fortepijonu, stovinėiu auditorijoje. „Namas“ nematyčiau, jei jo nuo manęs neskirtų keturi žymtų dvi dešimt penkių metų senumo kiemas: pūrėdamas prie kinų aš vis gražiojusi atgal, ne tik į seminaro laiką prieš kelis metus, bet ir į kelis žymtų metų senumo laiką, kuris taip pat drauge su „namu“ žengia į mano nuolat steigiamą aplinką. Mano žūrą veikia ir tai, kad „namas“ nestovi skyriumi, jis – universiteto, su kuriuo siejau savo gyvenimą, dalis: matydamas jį aš apgailestauju dėl savo žingsnio, galbūt kitaip pakreipsiančio mano gyvenimą. Taip namas prieš mano akis apauga tiek mano asmenine patirtimi, tiek kultūrine aplinka, kurios dalis esu. „Mano“ name susikryžiuoja vidinės ir išorinės patirtys. Jis yra mano, nes tik aš jį tokį matau, bet drauge jis steigia mane, versdamas įvilgti toli už savęs: tiek pirmyn, tiek atgal. Šia prasme priešais esantis namas man yra namas – mano kuriamo gyvenimo dalis, nurodanti visumą. Būdamas mano aplinkos dalimi jis sutelkia mano pasaulį į vieną daiktą. Beje, liaudyje taip vadinama nedaloma visuma. Kartu šis daiktas, iškildamas man priešais kaip vis nauja išorės ir vidurinės santalka, kaskart išplečia mano pasaulį. Namas tampa namais, daiktas – kultūrinis sluoksnis ryšium, kuriame ir sklaidijasi mūsų egzistencija. Taip daiktas dalyvauja mano suvokime, kuris kiekvienu atveju iškyla kaip dalies ir visumos judri dermė.

Husserlis šią vieningą mūsų tikslų ir daiktų žioje perspektyvoje pasaulį vadina gyvenamuoju pasauliu (*Lebenswelt*). Tai vieningas, neperskiriamas išorė ir vidų, iš subjektą ir objektą pasaulis, kur reiškiniai iškyla mūsų supratimo erdvėje, kurią nuolat plečiame iškeldami sau naujus siekius. Taip mes steigiamas savo supratimo aplinką nelyginant namus, kur vis naujomis kultūrinėmis prasmėmis apauga daiktai. Heideggeris tai vadina egzistenciniu projektu, kurį mes kuriame savo egzistencija myriop. Ar galima kalbėti apie kitybę daiktų, kurie neiškyla kitaip kaip ištraukti iš mūsų gyvenamąjį pasaulį ar egzistencinį projektą, kaip bepavadinatume tą žmogaus vieningą visumą, nors ji ir kintanti, judri? Kantas neatmetė daikto sau (*Ding an sich*), kuris yra už mūsų namų, anapus pažintinio (mūsų kontekste – supratimo) galimybių, nors transcendentinės metafizikos antinomijas jis siekė išiekti savo transcendentalinės filosofijos resursais. Heideggeris, priešingai, reabilituoja transcendencijos sąvoką ir taiko ją mūsų daiktams apibūdinti, nors kalba apie vieningą hermeneutinę gyvenimo visumą, kur egzistuojantys individai sugyvena su daiktais. Kuo pasireiškia daiktų transcendencija? Prie šio klausimo dar sugrąžiu, panagrinėjęs postmodernaus meno pavyzdį. Kol kas aišku tiek, kad daiktai egzistencinėje feno-

tenciną laiką. Mirtis, kurią mums primena šis daiktas, nėra kiek nesutrupina egzistencinio laiko. Priešingai, mirties artumas mums leidžia be galo išplėsti savo egzistencinį projektą, namams (vienuolynui, muziejui) įgavus erdvumą mūsų individualios būties ir kultūrinės aplinkos sąveikos dėka.

Kurdami savo egzistencinę erdvę ir laiką, mes kuriame ir kultūrinę (namo) aplinką, kur skleidžiame savo gyvenimo projektą. Kultūrinė terpė – ne tik mano bei mano aplinkos, bet ir mano bei kitų individų sąveikos vieta. Mūsų egzistencinis projektas gyvas dėl šios sąveikos, kurios dalyviai gali būti seniai mirę kaip kad nukankintas ugnimi žventasis. Nepaisant to, jis iki šiol globoja savo ir mūsų namus, net jiems pakeitus paskirtį. Atėjusią buvusią vienuolyną, matome jo pėdsakus, kurie tampa mūsų meninio projekto – gyvenimo kaip kūrybos – dalimi. Panašiai savo gyvenimu siekiame palikti pėdsaką kitiems, kad jis taptų tegu keliu žmonijos egzistenciniu rodmeniu. Abramovič sumanymu, lankytojai turi vaikščioti basi po marmuro smėlį, taip palikdami pėdsakus, ir pasėdėti ant aukštų kėdžių, naudotų deimantų žilfuotojų. Parodos autorės teigimu, šio naudotų kėdžių žilfuotojai nepardavė už jokių pinigų, jas pavyko gauti tik „apgaulės“ būdu: apkeitus jas ir naujas, „geresnes“ kėdes. Taigi ir čia turime atvejį, kai žmonės suaugę su savo istorija, be kurios jie negalėtų dirbti savo darbo, kitaip sakant, kurti savo egzistenciją. Egzistencinės kūrybos atpildu visiškai nesvarbu, koks darbas dirbamas: žilfuojami deimantai, rengiamos parodos, tapomi paveikslai, skaitomos paskaitos, skambinama fortepionu ar dądomos sienos. Čia svarbu tik tai, kiek kaskart išplečiama mūsų egzistencinė erdvė. Ji niekada nebūna atskirta nuo kultūrinės (namo) aplinkos, kurią kuria ir kitas jos dalyvis daikto ar žmogaus pavidalu.

Kėdės atsuktos ir veidrodinė sieną: kaip deimantų žilfuotojas dirbdamas sėdi su savo mintimis, taip parodos lankytojas veidrodyje mato save, t. y. savo pasaulį, kurį jam išplečia šie paprasti daiktai. Panašiai, būdama ir namų pro auditorijos langą, matau tiek savo vaikystės, tiek istorinės praeities vaizdą, kuris savo ruožtu kreipia mano žvilgsną ir ateitį. Namų vaizdas, sutelkdamas mano prisiminimus, nuotaikas, lūkesčius, drauge perkelia žvilgsną tolyn. Tai leidžia mums vis plėsti savo egzistencinį projektą. Skausmingas vienuolyno kopėčių fizinis artumas, kai šipjaujami ir šideginami, reiškia ir jėgą anapusių. Tai nuveda ir vienuolio buitį, kurios neatsiejama dalis – ašutinė ir fizinis darbas. Kaip tik todėl, kad jie perkelia mus tolyn, primindami vienuolių aplinką ir nurodydami naują meninę visumą, jie yra mums artimi, nes dalyvauja – jau trečią kartą – kuriant dabar jau mūsų egzistencinę visumą.

Platonas meną laikė trečiąja realybe po juslinės tikrovės ir idėjų pasaulio. Kaip antro laipsnio pamėgdijojimas, tai apgaulinga, netikra realybė, nutolusi nuo tikrojo idėjų pasaulio dėl tarpininko: jo vaiz-

das perduodamas iš rankos į rankas. Kaip teigiama *Valstybės* septintojoje knygoje, šios apgaulės tegalima išvengti proto, išlavinto dialektika ir aritmetika, pagalba. Ji nuostata netrunka sulaukti kritikos: Aristotelis *Metafizikoje* triuškiną savo mokytoją ir draugą Platoną, nes tiesa jam svarbesnė už draugystę. Vienas iš jo argumentų: idėjų pasaulis – statiškas, sustingęs, tuo tarpu tikrovė – judri, tai gyva visuma, nukreipta ir tikslą. Čia ne tik parodomas idėjinio mąstymo ribotumas, bet ir apverčiama realybės samprata: realybė Aristotelio akimis – judri visuma, kuri nuolat atikrovinama (*entelecheia*), medžiagai tikslingai įgaunant formą. Jeigu *Metafizikoje* tikrovės tikslinė sąranga siejama su jos dievišku šaltiniu (metafizika kaip teologijos ir teleologijos sankirta), tai *Poetikoje* kalbama apie žmogaus atpažinimą menine tikrove, kuri tarnauja sielai apsilvant. Taip tikrovė ne tik įgauna žmogišką aspektą, jos kriterijumi tampa meniškumas, t. y. meninės visumos atpažinimas. Sakėme, kad fenomenologijoje reiškinys, t. y. tikrovės, statusą turi ir vaizdiniai ar atsiminimai, ne vien suvokiniai, kaip kad manė Platonas. Kiek vėliau panagrinęsiu meniškumo kriterijų fenomenologijoje.

Priešingai nei Platonui, fenomenologijoje daiktai tikroviškai būdami reikmeniški ir parankūs. Mūsų nagrinėtu atveju kėdės išuptynėjamos jau trečią ranką (po žilfuotojų ir menininkės), kaskart išplečiamos gyvenamąją pasaulį. Kaip kitų reikmenys, šie daiktai teikia mums naują mūsų egzistencijos perspektyvą, taip priartindami mus prie mūsų pačių. Todėl būdami kiti, jie yra artimi, t. y. jėgą kitybė, transcendencija leidžia mums sekti jėgą nuoroda ir taip kurti savo egzistencijos myriop projektą. Ne veltui Heideggeris reabilituoja po Kanto transcendencijos sąvoką. Daikto transcendencija čia reiškia mūsų priartėjimą prie savo hermeneutinio horizonto, kuris iš principo nepasiekiamas. Mirtis jo neapverčia, nes tai – sambūvio pasaulis, kur mūsų daiktai perduodami ir kitų rankas, kur jie tampa kitų egzistencinės kūrybos dalyviais. Šia prasme daiktai esame mes patys ar bent jau mūsų kūryba, niekada nepabaigta simfonija, kuri yra daiktas kitų rankose, t. y. reikmuo.

Mirties perspektyva mums ne tik atveria mūsų begalinę kūrybiną gyvenimo projektą, kuris nutausta tiek ir ateitį, tiek ir praeitį. Mūsų mirtingumas leidžia kitiems interpretuoti mūsų pačių kūrybą ir gyvenimą vis naujai. Todėl kiekvieno mūsų gyvenimas – nepabaigtoji simfonija, kuri kitų grojama kaskart kitaip. Čia lygiai taip pat reikšmingas daiktų mirumas. Matėme, kad nudėvėtos kėdės vertingesnės už naujas, nuzulintos grindys – už naujai perlakuotas, o ištepintos sienos – už ką tik perdažytas. Daiktai lygiai taip pat sensta, kaupdami kultūrinį palikimą ir taip turtindami mūsų gyvenimo namus. Vadinas, jėgą mirumas – tai jėgą tikroviškumo, t. y. jėgą gyvumo, sąlyga. Daiktai išlieka gyvi mirdami. Jie apauga istorija, kuri randa vietą mūsų gyvenime. Dažnai jie gyvi tik prisiminimuose, kur įgauna vis naujus pavidalus, mums

su savo vaikais antrą, o su anūkais – trečią kartą išgyvenant savo vaikystę. Būdami tretiniai, jie tampa dar gyvesni, grąbindami mus ten, iš kur atėjome.

Alavinis kareivėlis iš mūsų skaitomos vaikui ar anūkui Anderseno pasakos taip pat gyvas mirdamas. Kaskart patekdamas į kitas rankas – padauþę, þuvis, virėjos – šis vienakojis kareivėlis þengia savo mirties link, kuri drauge – ir sugrąþimas prie savo mylimos šokėjos. Jo mirties akimirksnis, kai liepsnos þidinyje laišo juodu sulydydamos į vieną daiktą, – pats talpiausias, nes akūnija jo gyvenimo kaip sambūvio visumą.

Prieš pereidami prie baigiamųjų pastabų, panagrinėkime Levino namo kaip mūsų darnios aplinkos metaforą. Kaip þinia, metafora – miniatiūrinis meno kūrinys. Namai Levinui iškyla kaip sutelktumas, kuris siejamas su Kito dvelnumu. Kaip nuolatinė santalka, gyvenimas namuose nėra anoniminis buvimas *das Man* stichijoje. Ðioje aplinkoje, kurią mes, padedami Kito moteriško dvelnumo, patys kuriame, vyksta susitikimas su savimi. Namuose kasdieniais (ir fiziniais) darbais „išplėðiame daiktus iš stichijos“, kitaip sakant, daiktai tampa mūsų egzistencijos dalimi ir kartu kreipia mūsų gyvenimą. Taip mūsų gyvenimas iškyla kaip judri dermė, nuolatinis egzistencinės tvarkos atkovoþimas, koks galimas tik savo namų kultūrinėje erdvėje. Ðia susitelkia vidujybė ir išorėybė, intymumas ir vieðumas. Mūsų kūryba prasideda nuo asmeninės patirties, nuo moteriško dvelnumo, kokį jauèiame savo namuose. Taèiau ji tampa daiktu kitiems, mums perþengus save ir savo aplinką. Kitas èia dalyvauja dvejopai: kaip dvelnumo dalininkas, t. y. kaip intymios dermės sąlyga, ir kaip tai, kas verèia mus iðeiti anapus savo namų. Anapusybė, transcendencija èia reiðkia ir nukreiptumą (intencionalumą, pasak Husserlio), ir siekį kurti vis naują namų dermę, t. y. kūrybiškumą. Taigi namai iðreiðkia mūsų kūrybinę aplinką kaip gyvenamąjį pasaulį, kuris vis steigiamas mūsų egzistencija myriop. Todėl Levinas tvirtina, kad „būste slaptai gimsta pasaulis“ (2000: 171). Drauge su nauju savo pasauliu gimstame ir mes, net gulėdami mirties patale.

IBVADOS, ARBA DAIKTIÐKUMAS KAIP TIKRO MENO IR EGZISTENCIJOS KRITERIJUS

Atrodo, liko neatsakytas klausimas apie postmoderno meno daiktiškumą. Ar ðiame mene iðreiðkiamas autentiðkas daiktiškumas, kitaip tariant, ar daiktai naujoje meninėje visumoje dalyvauja, mums kuriant savo egzistencinį projektą? Ar, priešingai, toks postmodernus menas tėra praeinamos (*Gangbare*), būdingos mūsų postmoderniai kultūrai, iðraiðka? Atsakymas į šį klausimą priklauso tiek nuo postmoderno meno kūrinio, tiek nuo mūsų, jo supratimo dalyvių. Jei meno kūrinys atpaþstame daiktus, kurie išpleèia mūsų supratimo horizontą ir taip leidþia mums patiems kurti savo egzistencinį projektą, tai

atitinka Husserlio ir Heideggerio siekius ir iðreiðkia autentiðkà daiktiškumą. Drauge tai – ir tikro, autentiðko meno kriterijus. Daiktiškumas kaip reikmeniškas ir parankumas èia iškyla ir kaip tikroviðkumo kriterijus: tikroviðka tai, kas būdamas po ranka, randa vietà mūsų gyvenimo projekte, drauge plėsdamas ją Ðia prasme po ranka gali būti tiek namas uþ langą, tiek ðlifuotojų kėdė meno kūrinyje, tiek alavinis kareivėlis iš vaikystės pasakos. Ðie daiktai ir gyvi ne kitaip kaip mūsų vaizdijimu.

Į klausimą, koks meno kūrinys tenkina daiktiškumo kriterijų, galima atsakyti taip: geras. Drauge toks meno kūrinys graþus ir tiesus. Taip kritiðkai atsispyra nuo Platono idėjinės þiuros vėl grąþtame prie jo gėrio, groþio ir tiesos vienovės idėjos. Tiesa, tai – išvirkðèias platonizmas, nes vaizdijami daiktai mūsų gyvenime dalyvauja lygimis teisėmis su jusliniais jø pavidalais ar jø esmėmis, o suvokinyje tėra vienas iš fenomenų ðalia vaizdinio ar atsiminio. Visi jie dalyvauja (anot Platono) vieningame, bet judriame mūsų gyvenimo myriop projekte. Lygiai taip dalyvauja ir Platono raðtai, kuriuos, beje, taip pat galima traktuoti kaip meno kūrinius, kurių paraðtes mes vis marginame.

Grąþkime prie meno kūrinio daiktiškumo. Visiðkai nesvarbu, meno kūrinys postmodernus, modernus, abstraktus, klasicistinis, impresionistinis, ekspresionistinis, dadaistinis, kubistinis, realistinis, siurrealistinis ar dar koks nors. Geras meno kūrinys vaizduoja daiktus taip, kad jie dalyvauja mūsų egzistencinio projekto plėtroje. Ðia prasme geras arba tikras meno kūrinys – daiktiðkas: daiktai èia atsiveria kaip rodmenys mūsų begaliniam kelyje myriop. Galima pasakyti dar daugiau: mes taip pat tikri, autentiðki, jei dalyvaujame nelyginant daiktai kitų egzistencinėje kūryboje. Mes tikri tiek, kiek esame daiktiðki.

Gauta 2005 07 25

Literatūra

1. Abramoviè, M. 1996. *Double Edge*. Kartause Ittingen: Kunstmuseum des Kantons Thurgau.
2. Aristotele. 1924. *Metaphysics*, ed. W. D. Ross. Oxford: At the Clarendon Press.
3. Heidegger, M. 1993. *Sein und Zeit*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
4. Heidegger, M. 1997. *Unterwegs zur Sprache*. Stuttgart: Verlag Günther Neske.
5. Husserl, E. 1987. *Cartesianische Meditationen*. Hamburg: Felix Mainer Verlag.
6. Husserl, E. 1986. *Die Idee der Phänomenologie*. Fünf Vorlesungen. Hamburg: Felix Meiner Verlag.
7. Husserl, E. 1976. *Die Krisis der europäischen Wissenschaften und die transzendente Phänomenologie*. Haag: Martinus Nijhoff.
8. Mickūnas, A., Stewart, D. 1994. *Fenomenologinė filosofija*. Vilnius: Baltos lankos.

9. Platonas. 1981. *Valstybė*. Vilnius: Mintis.
10. Èääèí àñ, Ý. 2000. *Èçáðáíííá: Òí òáèüííñòü è ááñèííá-ííá. Ì íñèää-Ñáí èò-Ì áòáðáóðá: Óí èääð-ñèðáðñèäý èí èää*.

Tomas Kačerauskas

THE THINGS IN THE PHENOMENOLOGY OF ART

Summary

The thing in existential philosophy is researched. The author states that the thing arises in a cultural and existen-

tial environment. On the other hand, the existence is created while we understand continually our living totality which includes both the future and the past. According to the author, cultural objects take part in this creation while they extend the existential horizon. It is supposed that to be involved into the existential Project means to be real. The negative tendencies of globalization are connected with the cultural objects which are not involved into our existential totality.

Key words: thing, existential project, cultural environment, globalization